

רשומות

הצעות חוק

2 במרס 1958

340

י באדר תשי"ח

עמוד

176

178

חוק המועצה להשכלה גבוהה, תשי"ח—1958

חוק מס הכנסה (תוספת פחת על נכסים עסקיים), תשי"ח—1958

חוק המועצה להשכלה גבוהה, תשי"ח-1958

1.	בחוק זה, "השכלה גבוהה" – לרבות הוראה, מדע ומחקר.	הכרזה
2.	תוקם מועצה להשכלה גבוהה שחבריה יתמנו על ידי נשיא המדינה.	מועצה להשכלה גבוהה
3.	המועצה היא המוסד הממלכתי לעניני השכלה גבוהה במדינה, והיא תמלא את התפקידים המוטלים עליה לפי חוק זה.	תפקידי המועצה
4.	המועצה תהיה של ששה עשר חברים, בהם שר החינוך והתרבות, שלושה חברים שיוצגו על ידי הממשלה ושנים עשר חברים בעלי מעמד גבוה בשדה ההשכלה הגבוהה שיוצגו על ידי הממשלה; למועצה השניה ולמועצות הבאות אחריה לא תציע הממשלה שנים עשר החברים האלה אלא לאחר ששר החינוך והתרבות יוועץ בענין זה עם המוסדות המוכרים להשכלה גבוהה.	הרכב המועצה
5.	שר החינוך והתרבות יהיה יושב ראש המועצה, והוא רשאי למנות מבין חבריה סגן היושב ראש.	י"ר המועצה
6.	המועצה תתמנה לחמש שנים; ואולם המועצה הראשונה שתתמנה לאחר תחילת חוק זה תכהן שנתיים בלבד.	תקופת המועצה
7.	המועצה תקבע סדר דיוניה, במידה שלא נקבעו בחוק זה או בתקנות.	סדרי דיון
8.	המועצה רשאית להכיר במוסד פלוני מוסד להשכלה גבוהה, והיא רשאית לקבוע כללים – נוסף על רמה מדעית נאותה – להכרה במוסדות לענין סעיף זה; ובלבד שכללים אלה לא יגבילו חופש הדעה והמצפון.	הכרה במוסד
9.	החלטת המועצה להכיר במוסד לפי סעיף 8, טעונה אישור הממשלה.	אישור הממשלה
10.	ביקש מוסד להכיר בו מוסד להשכלה גבוהה והמועצה סירבה לעשות כן, רשאי שר החינוך והתרבות או המוסד באמצעות שר החינוך והתרבות להביא את בקשת ההכרה לפני הממשלה, והיא רשאית לסרב לבקשה או להתזירה למועצה לדיון חוזר; החזירה הממשלה את הבקשה למועצה, טעונה החלטת המועצה בדיון החוזר אישור הממשלה.	סירוב להכיר
11.	מוסד שהוכר מוסד להשכלה גבוהה, יקבל תעודה על כך מאת נשיא המדינה; הודעה על מתן התעודה תפורסם ברשומות.	תעודת הכרה
12.	מוסד מוכר הוא תאגיד וכשר לחבוע ולהיתבע, לרכוש ולהחזיק נכסים ולהוציאם מרשותו, להתקשר בחוזים ולהיות צד בכל משא ומתן משפטי או אחר.	מוסד מוכר – תאגיד
13.	מוסד מוכר הוא בן-חורין לכלכל עניניו האקדמיים והמינהליים, במסגרת תקציבו, כטוב בעיניו.	חופש פעולה
	בסעיף זה, "ענינים אקדמיים ומינהליים" – לרבות קביעת תכנית מחקר והוראה, מינוי רשויות המוסד, מינוי מורים והעלאתם בדרגה, קביעת שיטת הוראה ולימוד, וכל פעולה מדעית, חינוכית ומשקית אחרת.	

תקציבי המוסדות	14. המועצה רשאית להציע הצעות בדבר השתתפות המדינה בתקציבי המוסדות המוכרים לפי חוק זה.
ביטול הכרה	15. המועצה רשאית לבטל הכרתה כמוסד להשכלה גבוהה, והיא רשאית לקבוע כללים לביטול הכרה; ובלבד שכללים אלה לא יגבילו חופש הדעה והמצפון.
אישור הממשלה לביטול הכרה	16. החלטת המועצה לפי סעיף 15 טעונה אישור הממשלה, אך לא תאשר הממשלה החלטה זו, אלא לאחר שניתנה למוסד שהכרתו בוטלה הזדמנות סבירה לטעון טענותיו ולהביא ראיותיו לפני שר החינוך והתרבות או מי שימנה לכך; הממשלה רשאית גם להחזיר את הענין לדיון חוזר למועצה, ואם החליטה כך יחולו הוראות סעיף 10 בשינויים המחוייבים לפי הענין; אישרה הממשלה סופית את ביטול ההכרה, תפורסם הודעה על כך ברשומות.
תארים מוכרים	17. המועצה רשאית להכיר בתארים אקדמיים תארים מוכרים, והיא רשאית לקבוע כללים שלפיהם תכיר בתארים כאמור.
הענקת תארים מוכרים	18. המועצה רשאית להסמיך מוסד מוכר להעניק תואר מוכר פלוני או להעניק תארים מוכרים בדרך כלל, והיא רשאית לקבוע כללים שלפיהם תסמיך מוסדות מוכרים לענין סעיף זה, לרבות כללים בדבר בחינות ממלכתיות שייערכו כתנאי להענקת תואר פלוני על ידי מוסד פלוני.
פיקוח על הענקת תארים	19. המועצה רשאית, בעצמה או על ידי מי שתמנה לכך, לפקח על הענקת תארים מוכרים; והיא רשאית לקבוע כללים לפיקוח לפי סעיף זה.
הגנת תואר מוכר עבירות	20. תואר שהוכר לפי חוק זה יוכר לענין כל דין אחר.
	21. העושה אחד מאלה: (1) מוסר ידיעות למועצה או בשכילה בענין הגתון לסמכותה, והוא יודע שהן כוזבות; (2) מעניק תואר מוכר או מסייע להענקתו ואין הוא מוסמך לכך לפי חוק זה; (3) מתחזה כבעל תואר מוכר שהוענק לו לפי חוק זה, בו בזמן שלא הוענק לו תואר כאמור, דינו – מאסר שנה אחת.
איתנות	22. פקודת החינוך ¹ , לא תחול על מוסד שהוכר לפי חוק זה.
ביצוע ותקנות	23. שר החינוך והתרבות ממונה על ביצוע חוק זה והוא יביא לפני הממשלה את המלצות המועצה והחלטותיה הטעונות אישור ויביא לפני נשיא המדינה הצעותיה והחלטותיה של הממשלה לענין הסעיפים 2 ו-11; וכן הוא רשאי, לאחר התייעצות במועצה, להתקין תקנות לביצוע חוק זה.

ד ב ר י ה ס ב ר

הצעת חוק זו באה במקום הצעת חוק המועצה להשכלה גבוהה ולמחקר, תשט"ו-1955 (קובץ הצעות חוק שהיו לפני הכנסת השניה ערב כינוסה של הכנסת השלישית, אב תשט"ו – אוגוסט 1955, עמ' 150). ההצעה היא משנת תשט"ו מצדה באה במקום הצעה קודמת משנת תשי"ב-1952 (הצעות חוק 120, תשי"ב, עמ' 244).

¹ חוקי א"י, סדר א, פרק ג', עמ' 594

לאחר הנחת ההצעה האחרונה על שולחן הכנסת, ולאור הבקורת שנשמעה מפי כמה מחברי הכנסת על ההצעה היא בתחילת הדיון בקריאה הראשונה, חזרה הממשלה ומינתה ועדת מומחים בראשות נגיד בנק ישראל, ובה אחדים מחברי הממשלה ונציגיהם המוסמכים של האוניברסיטה העברית, המכון הטכנולוגי לישראל בחיפה ומוסד וייצמן למדע; וההצעה הנוכחית היא — בשינויים טכניים קלים — פרי עבודתה של ועדה זו.

השינוי המהותי העיקרי בהצעה הנוכחית לעומת ההצעה הקודמת הוא בהרכב המועצה (סעיף 4). בו בזמן שלפי ההצעה הקודמת הוכטחה נציגותם של נציגי האוניברסיטה העברית בירושלים, המכון הטכנולוגי לישראל בחיפה ומכון וייצמן למדע ברחובות כמועצה, הרי לפי ההצעה הנוכחית ימונו שנים עשר (מתוך ששה עשר) חברי המועצה מתוך אנשי מדע בעלי שם, ללא קביעה מראש של המוסד אליו משתייכים ואותו ייצגו; אלא בחירתם של אלה תהיה בהתייעצות עם כל המוסדות שיוכרו כמוסדות להשכלה גבוהה לפי החוק.

בו בזמן שההצעה הקודמת הכילה הוראות מפורטות בסעיפים רבים בדבר סדרי עבודתה של המועצה על ועדותיה השונות, משאירה ההצעה הנוכחית את קביעתם של סדרי עבודה כאלה לתקנות אשר שר החינוך והתרבות רשאי להתקין לאחר התייעצות במועצה; ובמידה ולא יקבעם, רשאית המועצה לקבעם בעצמה (סעיפים 23 ו-7).

החלטות המועצה בכל הנוגע בהכרה במוסד או לביטול הכרה בו זקוקות לאישור הממשלה (סעיפים 9 ו-16). על סירוב המועצה להכיר במוסד וכן על החלטת המועצה לבטל הכרה במוסד ניתנת זכות ערר לממשלה (סעיפים 10 ו-16). החלטת הממשלה היא סופית — בכפוף לסמכות בית המשפט הגבוה לצדק לפי סעיף 7 לחוק בתי המשפט, תשי"ז-1957.² גם ההצעה הנוכחית כמו קודמותיה מבטיחה את חופש הפעולה של כל מוסד להשכלה גבוהה למדע ולמחקר "לכלכל עניניו האקדמיים והמינהליים כטוב בעיניו" (סעיף 13).

² ס"ח 233, תשי"ה, ע"מ 148.

חוק מס הכנסה (תוספת פחת על נכסים עסקיים), תשי"ח-1958

1. בחוק זה —
"נכס עסקי" — מכונות וציוד המשמשים לתעשייה, לתחבורה או לחקלאות, למעט רכב מנועי פרטי כמשמעותו בפקודת התעבורה,¹ ולמעט נטיעות ואינוונטר חי המשמש לחקלאות;
יתר המונחים כמשמעותם בפקודת מס הכנסה, 1947² (להלן — הפקודה).
2. נישום שבשנת המס 1957 או בכל שנת מס שלאחריה היה זכאי לנכות פחת בעד נכס עסקי לפי סעיף 11 (1) (ט) לפקודה — למעט פחת שנחוסף לפי פסקת משנה (II) שבו (להלן — הפחת), יהיה זכאי משנת המס 1957 ואילך לגיבוי נוסף כמפורט בסעיפים 3 ו-4 ו-5.
3. נרכש הנכס על ידי הנישום בדולרים של ארצות הברית של אמריקה (להלן — דולרים), יהיה הגיבוי הנוסף הסבום שבו עודף הפחת שהיה זכאי לנכות בעד אותו נכס באותה שנה, אילו נקבע מחיר הקרן של הנכס בלירות לפי שער החליפין של 1.800 לירות לכל דולר ממחיר הרכישה, על הפחת שהוא זכאי לנכותו לפי הפקודה.

הנרות

זכות לגיבוי נוסף של פחת

הגיבוי הנוסף אם הנכס נרכש בדולרים

¹ חוקי אי.י. ברך ב. פרק קמ"ה, עמ' 1271.
² ע"ד 1947, תוס' 1 מס' 1568, עמ' 77.

הניכוי הנוסף בנכס שנרכש במטבע-חוץ אחרי	4. נרכש הנכס על ידי הנישום במטבע-חוץ שאינו דולר. יראתו לצורך חישוב הניכוי הנוסף כאילו נרכש בדולרים, ומחיר הרכישה יחושב כאמור בסעיף 3, לפי שער החליפין של אותו מטבע בדולר ביום הרכישה.
הניכוי הנוסף בנכס שנרכש במטבע ארץ ישראלי או ישראלי	5. נרכש הנכס על ידי הנישום במטבע שהיה או שהיגו הילך חוקי בישראל ייקבע הניכוי הנוסף לפי שנת השומה שבה היה זכאי לראשונה, לצורך חישוב הכנסתו החייבת כמס באותה שנה, לניכוי פחת בעד אותו נכס עסקי (להלן – שנת הפחת הראשונה), כזה: (1) היתה שנת הפחת הראשונה שנת השומה 1941/42 או שנת השומה שלפניה – יהיה הניכוי הנוסף פי חמישה מסכום הפחת שהנישום זכאי לו. (2) היתה שנת הפחת הראשונה אחת משנות השומה שבין 1942/43 לבין 1947/48 – יהיה הניכוי הנוסף פי שלושה מסכום הפחת כאמור. (3) היתה שנת הפחת הראשונה אחת משנות השומה שבין 1948/49 לבין 1951/52 – יהיה הניכוי הנוסף פי שנים מסכום הפחת כאמור. (4) היתה שנת הפחת הראשונה שנת 1952/53 – יהיה הניכוי הנוסף בשיעור של 50% מסכום הפחת כאמור.
ניכוי נוסף לעגת המס 1955 ו-1956	6. נישום שבשנת המס 1955 או שנת המס 1956 היה זכאי לנכות פחת, יותר לו ניכוי נוסף כאמור לפי חוק זה, אלא הניכוי הנוסף בעד שנת המס 1955 לא יוחר אלא מהכנסת הנישום החייבת במס בשנת המס 1957 והנובעת מאותו מפעל שבו השתמש הנישום בנכס העסקי, והניכוי הנוסף בעד שנת המס 1956 לא יוחר כניכוי אלא מהכנסתו כאמור בשנת המס 1958.
חישוב ריווח החוק	7. לצורך חישוב ריווח החוק, לפי סעיף 5א לפקודה, ממכירת נכס עסקי שהוחזר עליו ניכוי נוסף לפי חוק זה, יראו את סכום הניכוי הנוסף כאילו הוא תמורה נוספת שנתקבלה במכירת הנכס; הוראות סעיף זה יחולו גם אם הנכס העסקי נמכר לפני תחילתו של חוק זה.
ניכוי לנישום לפי החוק לעידוד השקעות חוץ	8. נישום שביקש כי ניכוי פחת שהוא זכאי לו על נכסים עסקיים בעד התקופה שלפני שנת המס 1955 יחושב על פי האמור בסעיף 10 לחוק לעידוד השקעות חוץ, תשי"א-1950 ³ , רשאי, עם הגשת דין וחשבון על הכנסתו בשנת המס 1957, לתבוע כי הכנסתו החייבת כמס בשנות המס שבהן ניכה פחת כאמור תיקבע מחדש כאילו לא היה אותו סעיף חל עליו, והשומות שכבר נעשו לגבי הכנסתו יתוקנו לפי זה.
התמלת פקודת מס הכנסת	9. דין ניכוי נוסף לפי חוק זה כגין ניכוי לפי סעיף 11 (1) (ט) לפקודה, ואולם לא תחול על הניכוי הנוסף ההגבלה האמורה בתנאי המגביל השלישי לאותו סעיף, כל עוד הוא זכאי לניכוי פחת על פי הפקודה.
ביצוע ותקנות	10. שר האוצר ממונה על ביצועו של חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל ענין הנוגע לביצועו ובכלל זה תקנות בדבר הראיות שעל הנישום להגיש לשם ביסוס תביעתו לניכוי נוסף לפי חוק זה.

³ כ"ח 41, תשי"א, עמ' 129.

דברי הסבר

1. הצעת חוק זו תכליתה להתיר לבעלי מכונות וציוד המשמשים לצרכי תעשייה, הקלאות, תחבורה, לנכות מהכנסתם החייבת במס, סכומי פחת גדולים יותר, בהתאם לערך הנכסים כיום. הבטחה בענין זה ניתנה על ידי שר האוצר מעל במת הכנסת ביום 11.6.57.

זו לשון סעיף 11 (1) (ט) המזכה אדם, בקביעת הכנסתו החייבת במס, לגיכוי פחת על נכסים:

11. (1) לצורך בירור הכנסתו, העשויה להיות מתחייבת במס, של כל אדם תנוכיה כל מוצאות והוצאות שבהן עמד אותו אדם בכללן, ואך זרק במשך שנת המס בייצור הכנסה, ובכללן –

(ט) בגין הפחתתו של בנין כל שהוא וכן הפחתתם של מכוניות, מוסדה או רהיטים או נכסים אחרים, לרבות אינוונטר חי ודומם בחקלאות ולרבות נטיעות שבבעלותו של הנישום, המשמשים לצורך עסק, משלחיד או מקצוע – סך שווה ערך לאותם אחוזים מן המאה ביציאותיהם מעיקרא, שהוציא עליהם הנישום, פרט – במקרה של בנין – ליציאות הקרקע שעליה הוקם הבנין, ככל אשר יהיה עשוי להיקבע במקרה כל שהוא, או בסוג מקרים כל-שהוא בתנאי כי –

(1) הפרטים שנקבעו הומצאו כהלכה;

(2) מקום שאי-אפשר לתת נפקות מלאה לאותה התרה כל שהיא בשנה כל שהיא, הואיל ולא היו, בגין השנה הזאת, כל רווחים או השתכרויות העשויים להיות מתחייבים במס, מן המקור שבגיננו נתבעת הפחתה, או הואיל והרווחים או השתכרויות, העשויים להתחייב במס, מן המקור ההוא – היו קטנים מן ההתרה, ההתרה – או חלק ההתרה – שלהם לא ניתנה נפקות, הכל לפי הענין, ייוספו על סכום ההתרה בגין הפחתה לשנה הבאה, ויהיו רואים אותם כחלק מן ההתרה – או אם אין התרה כזאת לשנה הזאת יהיו רואים אותם כהתרה – לשנה הזאת, וכן-הלאה בשנים שלאחר מכן;

(3) כלל סכומה של אותה התרה, שהותרה לפי הפקודה הזאת, שיחובר לכלל הפחתה שאירעה בגלל התבלות לפני תאריך החילת תקפה של הפקודה הזאת, ויחושב לפי השיעורים שנקבעו, לא יעלה בשום פנים על היציאות מעיקרא כשהוציא הנישום על הבנין, המכונות, המוסדה או רהיטים או הנכסים האחרים הכל לפי הענין, פרט – במקרה של בנין – ליציאות הקרקע שעליו מוקם הבנין;

2. לפי הסעיף האמור נקבעים גיכויי הפחת לפי מחיר הקרן של הנכסים ללא התחשבות בעליית ערכם במשך השנים. החוק המוצע מתיר גיכויי פחת נוספים על נכסים שהם מכונות או ציוד המשמשים לעסק, גיכוי נוסף זה יינתן כל שנה על הפחת שהנישום וכאי לו באותה שנה לראשונה לפי סעיף 11 (1) (ט) ולא לפחת שהועבר משנים קודמות לפי פסקת משנה (II) של הסעיף הנ"ל (סעיף 2).

3. לגבי שיעור תוספת הפחת מבחינת הצעת החוק בין נכסים שנרכשו במטבע חוץ לבין נכסים שנרכשו בארץ. לגבי הראשונים ייקבע הניכוי הנוסף לפי מחיר הקרן כשהוא מחושב במטבע ישראלי לפי שער הליפין של 1.800 לירה לדולר, ואילו לגבי נכסים שנרכשו בישראל נקבע בחוק מדד בהתאם לתאריך רכישת הנכס. אם הנכס נרכש בשנת השומה 1941/42 או לפני כן, יהיה הניכוי הנוסף פי חמישה מסכום הפחת המחושב לפי מחיר הרכישה של הנכס; אם הנכס נרכש בשנה משנות השומה שבין 1948/49 לבין 1951/52 יהיה ניכוי הפחת הנוסף פי שנים מסכום הפחת המקורי; נרכש הנכס בשנת השומה 1952/53 יהיה הניכוי הנוסף מחצית מסכום הפחת המקורי (סעיפים 3, 4, 5).

4. הניכוי הנוסף יותר גם לגבי הפחת שהנישום היה זכאי לו בשנות המס 1955-1956, אולם בעד שנת המס 1955 יותר הניכוי הנוסף רק מהכנסת שנת המס 1957, ואילו הניכוי הנוסף בעד שנת המס 1956 יותר רק מהכנסת שנת המס 1958; בשני המקרים יותר הניכוי רק מהכנסה הנובעת מהמפעל שבו השתמשו בנכס (סעיף 6).

5. הוראה מיוחדת קובעת הצעת החוק בקשר לניכוי נוסף לפחת על נכסי מפעל מאושר לפי החוק לעידוד השקעות הון, חש"י-1950 (להלן - החוק לעידוד השקעות). מפעל מאושר זכאי לפי סעיף 10 לחוק לעידוד השקעות לנכות סכומי פחת כפולים. הידועים כפחת מואץ, מפעל מאושר אשר השתמש בזכות זו עלול היה להפסיד את תוספת הפחת שהחוק המוצע מעניק. מאחר שתקופת ניכוי הפחת המואץ היא מחצית מתקופת הפחת הרגילה ויתכן כי בשנת המס 1955 - השנה שבה יחל בניכוי תוספת הפחת לפי חוק זה - המפעל כבר לא יהיה זכאי לכל פחת לגבי נכס מסויים, או כי מספר השנים שבהם המפעל יהיה זכאי לנכות פחת לגביו יהיה מועט. על כן קובע החוק המוצע כי הברירה תהיה בידי המפעל המאושר לשנות את השומות של השנים שבהם ניכו פחת מואץ ולערכן לפי חישוב פחת רגיל ולהאריך על ידי כך את תקופת פיתוחו של הנכס (סעיף 8).

